

מדד השלום ספטמבר 2014

פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

סקר החודש מתייחס לארבעה נושאים עיקריים: הערכות בדיעבד של מבצע צוק איתן, המערכה הבינלאומית נגד ארגון המדינה האסלמית – דאעש, הערכת תפקודי השלטון, ותחושות הציבור לגבי השנה החדשה העומדת בפתח.

- **מי השיג יותר במבצע צוק איתן?** במבט לאחור, הדעה השכיחה בציבור היהודי היא כי ישראל השיגה במבצע יותר מהחמאס (46%). כ-13% בלבד חושבים כי חמאס השיג יותר מישראל. ואולם, אם מצרפים מיעוט זה לרבע מהמרואיינים החושבים ששני הצדדים השיגו במידה שווה, ול-14% נוספים שהם בדעה שלאף צד לא היו הישגים, נראה שלמעלה ממחצית מהמרואיינים היהודים (52%) "אינם נלהבים" מתוצאות המבצע. התבנית הכללית של התשובות דומה בשלושת המחנות הפוליטיים – ימין, מרכז ושמאל - אבל בשיעורים אחרים, כפי שאכן ניתן היה לשער. בקרב הערבים אזרחי ישראל התשובה השכיחה היא כי חמאס השיג יותר במבצע (40%) ורק 4.5% חושבים שישראל השיגה יותר.
- **השפעת המבצע על הביטחון הלאומי** - באותה רוח, לשאלה "האם בעקבות המבצע הביטחון הלאומי של ישראל השתפר, נשאר אותו דבר, או נפגע?", התשובה השכיחה בציבור היהודי היא שהוא נשאר כפי שהיה (46%), כאשר שיעור הסבורים שהוא השתפר (27%) כמעט זהה לשיעור מי שמעריכים שהוא נפגע (24%). פילוח לפי מחנות מראה כי בכולם זו פחות או יותר התבנית הכללית, אבל שיעור מי שסבורים שמצבה הביטחוני של ישראל השתפר בעקבות המבצע בימין עולה על שיעורם במרכז ובשמאל. באופן דומה, שיעור מי שחושבים שהמצב הורע בשמאל עולה באופן ברור על שיעורם במרכז ובימין. בקרב הערבים אזרחי ישראל, הרוב (65%) סבורים כי בטחונה של ישראל נפגע כתוצאה מן המבצע.
- **מחאת 8200**: בזמן מבצע "צוק איתן" דובר רבות על השחיקה ברמת הסובלנות בציבור הישראלי-יהודי לדעות חריגות בקשר למבצע ולצדקתו. לאחרונה התפרסם מכתב של אנשי מילואים מיחידת המודיעין 8200 שבו כתבו כי אינם מוכנים לשרת יותר כיוון שחלק מפעולות היחידה תורמות למעשים לא מוסריים, כמו הרג פלסטינים חפים מפשע ופגיעה ללא צורך בפרטיות שלהם. מכתב זה, שעיתוי פרסומו בסמוך למבצע "צוק איתן" אינו מקרי, לא זוכה לאהדה בקרב רובו המכריע של הציבור היהודי: בעיני 82% סירוב כזה לשרת על בסיס מוסרי אינו ראוי. תגובה זו עשויה ללמד כי חוסר הנחת מתוצאות המבצע והביקורת הכרוכה בו על הנהגת המדינה אינם נובעים מהסתייגות של הציבור

היהודי הרחב מנקיטת פעולות בלתי מוסריות במהלך המבצע, אלא ככל הנראה מסיבות פרוזאיות בהרבה, כגון השיעור הנמוך שמצאנו בסקר הקודם של מי שסבורים שלמבצע היו מטרות ברורות מספיק ושהמטרות שכן היו ברורות הושגו במידה מוגבלת בלבד. יש לציין שמצאנו רוב למתנגדים למהלך של יוצאי 8200 בכל המחנות הפוליטיים אבל גודלו של רוב זה הוא שונה מאוד: כ-90% בימין, כ-76% במרכז וכ-58% בשמאל. בקרב הערבים אזרחי ישראל יש רוב חד משמעי (74%) הסבורים כי המעשה של אנשי המילואים של יחידה 8200 היה ראוי.

● **חידוש המשא ומתן עם הפלסטינים?** שאלנו: "על רקע השינויים המתחוללים בימים אלה במזוה"ת, ובכלל זה המעורבות המצרית הגוברת במגעים בין ישראל לפלסטינים מאז תחילת מבצע "צוק איתן", האם לדעתך הזמן מתאים או לא מתאים לחידוש המשא ומתן המדיני בין ישראל לפלסטינים?". התשובות שהתקבלו מצביעות על חלוקה מאוזנת למדי בין מי שסבורים שהזמן מתאים לכך לבין מי שסבורים כי הזמן אינו מתאים, אם כי שיעור המצדדים בחידוש המשא ומתן (50%) עולה במקצת על שיעור המתנגדים (44%). פילוח התשובות לפי המחנות הפוליטיים של הנשאלים מראה כי בעוד שבימין שיעור התומכים בחידוש המגעים אינו עולה על שלישי, הרי שבמרכז ובשמאל יש רוב ברור בעד צעד שכזה (כ-78% במרכז וכמעט 90% בשמאל). כשני שלישים (64%) בציבור הערבי סבורים כי התנאים כיום מתאימים לחידוש המשא ומתן בין ישראל לרשות הפלסטינית.

● **משא ומתן עם חמאס - תמונה שונה לחלוטין** מתקבלת בתשובות הציבור היהודי כאשר שאלנו האם ישראל צריכה או לא צריכה להסכים לשתף את חמאס בשיחות עם הפלסטינים, תוך אזכור סקר דעת קהל שקבע כי מעמדו של הארגון התחזק מאד בקרב הפלסטינים וכי הוא היה מנצח בבחירות לרשות הפלסטינית לו התקיימו כעת. בשאלה זו עמדות הציבור היהודי חד-משמעיות: 72% חושבים או בטוחים שישראל לא צריכה להסכים לשבת עם חמאס לשולחן הדיונים גם אחרי מבצע "צוק איתן". במילים אחרות, משא ומתן עם הרשות הפלסטינית בראשות פת"ח מקובל על רוב, גם אם קטן, בציבור היהודי, בתנאי שלא ישותף בו חמאס. בשאלה זו ישנה הסכמה ברוב המחנות הפוליטיים, אם כי בשמאל ה"קשה" רק מיעוט (25%) מתנגדים לשיח ושיח עם חמאס. הדעות בעניין זה בציבור הערבי הן תמונת ראי של זה היהודי – רוב ברור (69.5%) סבורים כי על ישראל לנהל מגעים עם חמאס.

ומכאן נעבור לעמדות כלפי המערכה הבינלאומית נגד ארגון המדינה האסלאמית (דאעש).

- **נחישות האמריקנים** – דעת הרוב (60%) בציבור היהודי היא שהממשל האמריקני בראשות הנשיא אובמה והעם האמריקני אינם נחושים מספיק כדי להילחם עם דאעש עד לניצחון. גם בציבור הערבי הרוב (55%) מעריכים כי האמריקנים אינם נחושים דיים כדי להילחם נגד דאעש עד הניצחון.
- **נחישות דאעש** – בציבור היהודי קיימת הסכמה רחבה (83%) כי אנשי ארגון דאעש אכן נחושים מספיק כדי להמשיך בלחימה "עד הניצחון". שיעור הסבורים בציבור הערבי כי אנשי דאעש נחושים להילחם עד הניצחון נופל אמנם משיעורם של היהודים החושבים כך (59%), אך עדיין מדובר ברוב ברור, שעה שבהערכת הנחישות של האמריקנים הרוב היה בכיוון ההפוך.
- **דאעש והביטחון הלאומי של ישראל** – למרות שהציבור היהודי מעריך שדאעש נחוש להשיג את מטרותיו, הוא מסכים ברובו (55%) עם עמדתו של אחד מראשי אמ"ן לשעבר לפיה דאעש אינו מסכן את ישראל. לעומת זאת, מיעוט גדול בקרב היהודים (39%) מקבלים את עמדתו של ראש הממשלה שדיבר לאחרונה על הסכנה הגדולה שדאעש מהווה לישראל. בקרב הערבים נמצא שיש רוב קטן (53%) לאלה שסבורים שדאעש אינו מהווה סכנה ממשית לבטחונה של ישראל, אם כי מיעוט לא מבוטל (43%) גורסים שדאעש מסכן את עצם קיומה של ישראל.

ובאשר להערכת תפקוד השלטון:

- **אמון במערכת** – רוב ניכר בציבור היהודי (61%) אינו נותן כיום אמון בהנהגה של ישראל. יש לציין כי פילוח לפי מחנה פוליטי מראה כי גם בקרב מי שמיקמו עצמם בימין, מעט למעלה ממחצית אינם רוחשים אימון להנהגה. במרכז שיעור זה מגיע כבר לכשני שלישים ובשמאל רוב זה מגיע לכדי כ-80%. בציבור הערבי, הרוב שאינו רוחש אמון להנהגה בישראל אף גדול ביותר (69.5%).
- **מידת (אי) שביעות רצון מהתנהלות המפלגה שעבורה הצביעו בבחירות** – מגמה זו עשויה אולי להסביר גם מדוע רוב קטן בלבד (52%) מרוצה מההתנהלות של המפלגה עבורה הצביעו בבחירות 2013. פילוח של שביעות הרצון לפי המפלגה שעבורה הצביע המרואיין מראה כי המרוצים ביותר מתפקוד מפלגתם עד כה הם מצביעי יהדות התורה (93%) ומרצ (80%). הכי פחות מרוצים הם מצביעי יש עתיד (40% מרוצים). בקרב המרואיינים הערבים אמנם כרבע אמרו שלא הצביעו בבחירות האחרונות (נתון נמוך ממה שידוע לנו מהנתונים הרשמיים), ואולם שיעור גבוה יחסית (38%) אינם מרוצים מהתנהלות מפלגתם מאז הבחירות (לעומת 28% שכן מרוצים).

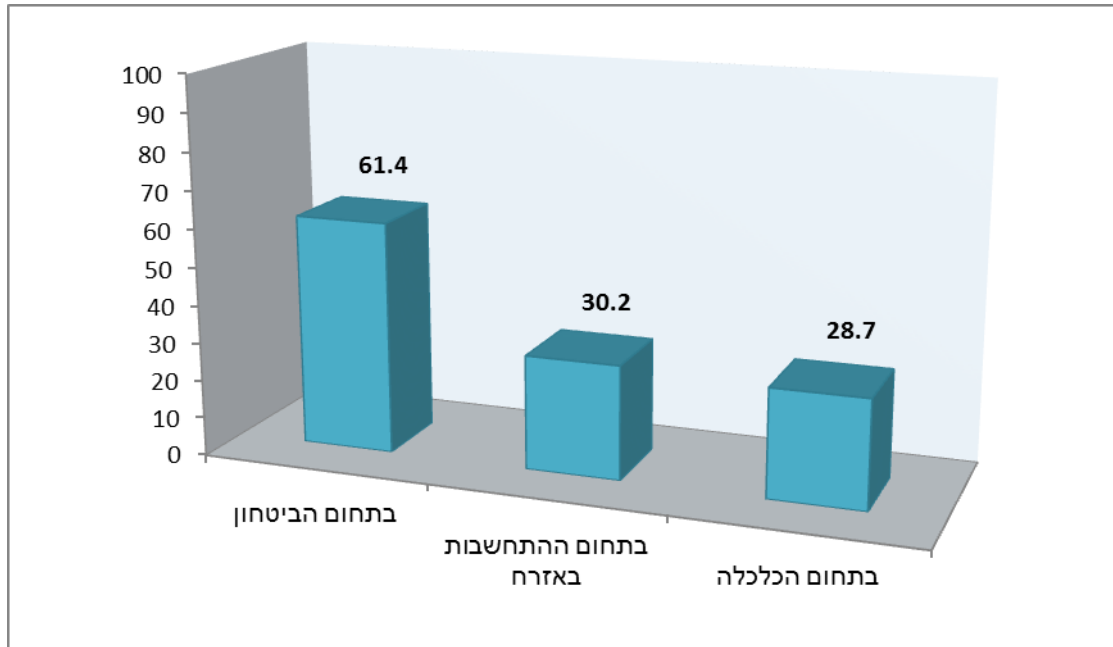
- **תפקוד הממשלה** – למרות אי ההתלהבות מהביצועים של ישראל במסגרת מבצע "צוק איתן" הרי שרוב בציבור היהודי (61.5%) הם מאוד או די מרוצים מביצועי ממשלה בתחום הביטחון. לעומת זאת בתחומי הכלכלה וההתחשבות באזרח ציוני הממשלה הם נמוכים מאוד: פחות משליש מהנשאלים היהודים (28%) מרוצים מהביצועים הכלכליים של הממשלה וכך גם בתחום ההתחשבות באזרחים (30%). יש לציין כי פילוח לפי מחנות פוליטיים הראה מגמות דומות בכלים.

ולקראת השנה החדשה העומדת בפתח:

- **מצב הרוח הלאומי** – רוב קטן בציבור היהודי (54%) מגדירים את מצב הרוח הלאומי בישראל כיום בכלל לא טוב או לא-כל-כך טוב.
- **מצבה הכללי של המדינה** – בקרב הציבור היהודי, שיעורם כיום של מי שאינם מרוצים מהמצב הוא גבוה למדי (58.5%). פילוח לפי מחנות פוליטיים הראה כי לא מרוצים ממצבה הכללי של המדינה כיום כמחצית ממי שמיקמו עצמם בימין, כ-60% ממי שמיקמו עצמם במרכז וכ-70% ממי שמיקמו עצמם בשמאל. מקרב המרואיינים הערבים, שיעור גבוה יותר (52%) דווקא הביעו שביעות רצון ממצבה של המדינה כיום.
- **ובשנה הבאה?** התשובה השכיחה בציבור היהודי היא כי מצבה של המדינה יישאר כשהיא גם השנה הבאה (34.5%). שיעור הסבורים כי הוא ישתפר מגיע ל 27.5% ושיעור הסבורים שהוא יורע עומד על 24%. בקרב הערבים, רבים יותר (42%) חוששים כי בשנה הבאה מצבה של המדינה דווקא יורע.
- **המצב האישי הכללי** – בניגוד להערכת המצב הלאומי שביחס אליה המאזן נטה לכיוון השלילי, הרי שברמה האישית שיעור שביעות הרצון הוא גבוה גם יחסית וגם אבסולוטית (יהודים - 75%, ערבים - 73%).
- **ובשנה הבאה?** בקרב הנשאלים היהודים, התשובה השכיחה גם כאן היא כי המצב יישאר כפי שהוא (45%), ואולם, בניגוד לתחזית הלאומית, כאן שיעור מי שסבורים שמצבם ישתפר (38%) עולה בהרבה על שיעורם של מי שצופים כי מצבם האישי יורע (8%). בציבור הערבי ההערכה השכיחה הייתה שמצבם האישי ישתפר (36.5%).

מדד השלום – 41.9 (מדגם יהודים – 39.8)

תרשים החדש: שביעות הרצון מהתנהלות הממשלה בתחומי הביטחון, הכלכלה וההתחשבות באזרח (% מרוצים מאוד ודי מרוצים, כלל המדגם)

מדד השלום נערך בחסות תכנית אוונס לגישור ופתרון סכסוכים (אוניברסיטת תל אביב) ומרכז גוטמן לסקרים של המכון הישראלי לדמוקרטיה. הסקר נערך בטלפון על ידי מכון המחקר "מדגם" בתאריכים 16-18 בספטמבר 2014, בקרב 600 מרואיינים שהם מדגם ארצי מייצג של כלל האוכלוסייה הבוגרת בישראל בגילאי 18 ומעלה. הסקר נערך בשפות עברית, ערבית ורוסית. טעות הדגימה המרבית לכלל המדגם - $\pm 4.1\%$ ברמת בטחון של 95%. עיבודים סטטיסטיים: יסמין אלקלעי.